

Trygghetsplan 2021-2023

Förslag till kommunstyrelsen 2020-12-07

Kommunledningsförvaltningen
Ann Sundberg, Tommy Lindvall,
Jan-Olov Bäcklund
2020-11-11

**BODENS
KOMMUN**

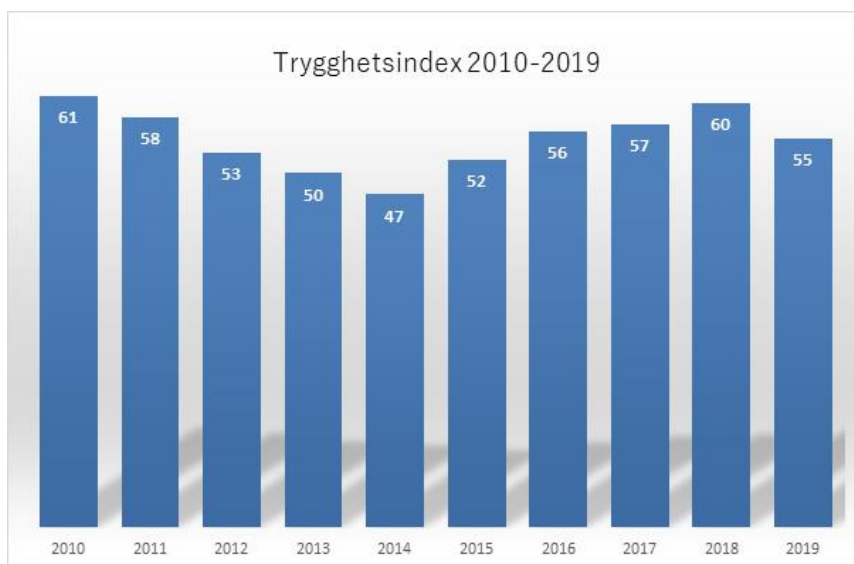
Innehållsförteckning

Bakgrund och nuläge	3
Utgångspunkter för trygghetsplanens innehåll	5
Det här ska trygghetsplanen leda till	6
Trygghetsplanens innehåll och prioriterade områden	7
Tolerans och tillit	7
Prioriteringar	8
Mål för insatsområdet	8
Alkohol, Narkotika, Doping, Tobak och Spel (ANDTS), med fokus narkotika	9
Prioriteringar	10
Mål för insatsområdet	10
Attraktiv offentlig miljö	12
Prioriteringar	12
Mål för insatsområdet	13
Ungdomars situation	14
Prioriteringar	15
Mål för insatsområdet	15
Våld i nära relationer	17
Prioriteringar	17
Mål för insatsområdet	18

Bakgrund och nuläge

Bodens kommun bedriver ett systematiskt arbete för trygghet och folkhälsa, med inriktning att främja möjligheten till goda livsval, öka trygghet och hälsa samt motverka uppkomst av utanförskap och därigenom verka brottsförebyggande. Insatserna baseras på etablerade strategier och validerade fakta. I arbetet samverkar kommunen med flera externa aktörer. Inom området trygghetsskapande och brottsförebyggande upprättar Bodens kommun tillsammans med Polisen en flerårig samverkansöverenskommelse med mål och aktiviteter som genomförs och utvärderas.

SCB:s Medborgarundersökning för 2019 visade en något försämrad uppfattning bland allmänheten gällande upplevd trygghet.

- En flerårig stabil trend med ökande grad av upplevd trygghet bröts när index sjönk från 60 till 55.
- Index är fortfarande högre än när ökningen inleddes 2014 (47). Värdet ska även ställas i relation till genomsnittet för kommungruppen med 20 000 – 29 999 invånare (53) och genomsnittet för samtliga deltagande kommuner (57).

Nationella folkhälsoenkäten visade 2018 att det var betydligt fler kvinnor (37%) än män (8%) som ofta eller ibland avstått från att gå ut ensam av rädsla för att bli överfallen, rånad eller på annat sätt ofredad. Resultaten visar att de högsta andelarna (55%) ses för kvinnor i åldrar 16-29år. Vid enkättillfällena 2014 och 2018 visar resultaten samma könsskillnad vid bägge tidpunkter.

Kompletterande information har hämtats från Nationella Trygghetsundersökningen (NTU) och den fråga som analyserats handlar om upplevd otrygghet vid utevistelse på kvällen. Även den undersökningen visar på ovan redovisad könsskillnad mellan kvinnor och män samt att rapporterad otrygghet är ca 40% bland kvinnor 16–24 år. I åldrar upp till 34 år fanns en ökande grad av egenrapporterad utsatthet för hot och misshandel än tidigare år.

Under 2019 och 2020 har lokala händelser och brott inträffat, som lett till reaktioner bland allmänheten.

Mot bakgrund av ovanstående bedöms det vara angeläget att arbetet för trygghet och folkhälsa ges ytterligare ökad prioritet för en långsiktigt ytterligare ökad grad av trygghet. Därför har kommunstyrelsen gett kommunchefen i uppdrag att ta fram en plan som redovisar åtgärder för ökad trygghet med genomförandetid om 1–3 år.

Arbetet har bedrivits i en process där Rådet för trygghet och hälsa varit centralt sammanhållande och där personal från berörda verksamheter deltagit i två olika workshops.

Utgångspunkter för trygghetsplanens innehåll

De färdigheter som människor får i ett samhälle med både hög tillit och tolerans verkar ge en fördel i en global och allt mer komplex värld. Det handlar om förmågor att förstå olika perspektiv, hantera olikheter samt en vana att leva i ständig förändring. Tillit baseras på ömsesidiga förtroenden mellan människor – det är individen i samspel med andra människor som avgör graden av tillit i ett samhälle. Tillit gör att vi kan samarbeta, känna empati och anpassa oss efter varandras behov men det kan också handla om social kontroll och konformism. Därför krävs också tolerans mot dem som upplevs avvika på något sätt. Man accepterar en persons eller en grups åsikter eller värderingar, trots att man inte delar dem.

Konstateras kan att av alla som invandrade sedan år 2004 bodde 1689 kvar i Boden vid utgången av 2019. Trots att mellan 75 – 80% av invandrarna, över tid, flyttar vidare till annan kommun har invandringen skapat positiva flyttningsöverskott med en befolkningsökning på 193 personer under åren 2015–2019. Den mångkulturella sammansättningen i Boden ger förutsättningar för nya influenser, vilka kan vara en drivkraft till utveckling och innovation.

En viktig utgångspunkt i arbetet med alkohol och droger är den nationella strategin för alkohol-, narkotika-, doping- och tobakspolitiken, den så kallade ANDT-strategin som gäller för perioden 2016–2020. Det övergripande målet är ett samhälle fritt från narkotika och doping, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och ett minskat tobaksbruk.

Det övergripande målet för svensk tobakspolitik är att minska allt tobaksbruk och förhindra att minderåriga börjar använda tobak. Ungdomar är en viktig målgrupp när det gäller tobaksprevention eftersom det är just i tonåren som de allra flesta börjar röka och snusa. Tobaksbruk ökar även sannolikheten att börja använda cannabis. Sambandet mellan rökning av cigaretter och cannabis kan exempelvis vara vanan att röka men också att det lättare att bryta en norm om man redan brutit en annan.

Att arbeta med en attraktiv offentlig miljö är viktigt ur flera aspekter. Framför allt signalerar det ett engagemang i omgivningen och en ambition att hålla en hög nivå. Det är betydelsefullt både för bofasta och för besökare. Liv och rörelse är en trygghetsskapande faktor. Människor väljer ofta en livfull gata framför en folktom

och begränsar därigenom förövares möjligheter att ostörda begå brott eller utöva våld. Det är angeläget att bejaka olika gruppers behov för att känna trygghet. Det är exempelvis känt att kvinnor i högre utsträckning drar sig för att vistas utomhus kvällstid och i okända miljöer. Vidare måste även mäns, inte minst yngre mäns, ökande oro adresseras.

En del av våldet i vardagen utgörs av våld i nära relationer. Sådana brott präglas av låg anmälningsbenägenhet och att det ofta inträffar bakom stängda dörrar i det egna hemmet där få personer har inblick. Det gör att offren hamnar i en extra utsatt situation. Brotten sker oftast i samband med veckoslut och storhelger såsom påsk jul, nyår samt under sommaren. Barn och unga kan förekomma både bland de direkt och indirekt utsatta. För att motverka denna typ av brottslighet har en nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor utarbetats och gäller från 2017. Strategin är tioårig och sätter fokus på mäns delaktighet och ansvar att stoppa våldet. I strategin tar man upp att samhället måste bli bättre på att upptäcka våld, att öka kunskapen om våldets utbredning och att fungerande arbetssätt behöver implementeras. Arbetet mot våld måste också vara väl samordnat mellan berörda aktörer på samtliga nivåer.

Det här ska trygghetsplanen leda till

- Att höja människornas upplevelse av Boden som en trygg och attraktiv ort att vistas i
- Att öka graden av upplevd trygghet och tillit i olika befolkningsgrupper

Fler bodensare i alla åldrar känner att man kan röra sig fritt, att man trivs och att man känner sig trygg på offentliga platser inom kommunen, vid alla tider och i alla sammanhang. Boden uppfattas utifrån som en trygg och attraktiv plats att besöka.

Trygghetsplanens innehåll och prioriterade områden

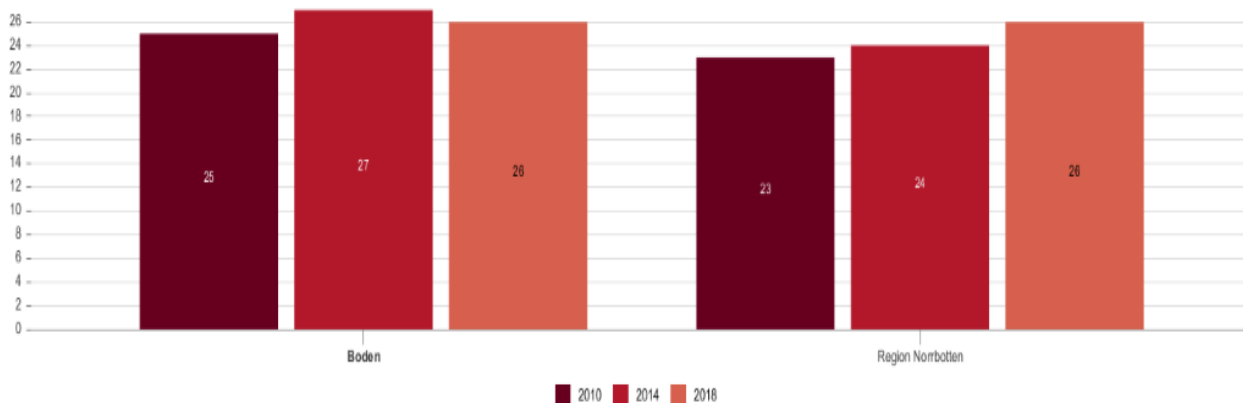
Redovisade lägesbilder och utgångspunkter för Boden har bearbetats i två workshops med deltagare från samtliga förvaltningar. Där har områden för insatser prioriterats och målbilder formulerats. Under arbetet har avstämning skett gentemot Rådet för trygghet och hälsa. Fem områden är prioriterade;

- Tolerans och tillit
- Alkohol, Narkotika, Doping, Tobak och Spel (ANDTS) - med fokus på narkotika
- Attraktiv offentlig miljö
- Ungdomars situation
- Våld i nära relationer

Tolerans och tillit

Nationella folkhälsoenkäten i Boden har visat att generellt anser flertalet att man kan lita på de flesta människor. Dock finns en negativ trend bland män där resultaten visar att mellan 2014 och 2018 har andelen ökat till 28 % som anser att man i allmänhet inte kan lita på de flesta människor. En annan negativ utveckling är att både bland män och kvinnor i åldrarna 16–29 år är andelarna höga, 48% respektive 43% som visar på bristande tillit till andra människor.

Tabell: Invånare som anser att man inte i allmänhet kan lita på de flesta människor. Andel i Bodens kommun, 16–84 år och jämförelse med länet.

Nästan 20% i åldrar 16–84 år rapporterar att de blivit kränkta de senaste tre månaderna och den andelen är kvarstående åren 2014 och 2018. Rapporterade kränkningar är vanligast i åldrarna 16–29 år.

Andelen invånare som rapporterat att de under de senast 12 månaderna blivit utsatta för våld, åren 2014 och 2018, visar en stigande trend till 4,3% för 2018. Detsamma gäller utsatthet i form av hot om våld där 3,1% av befolkningen anger detta 2018.

Prioriteringar

Insatsområdet riktas in på att genomföra förebyggande och främjande åtgärder för att höja kunskapsnivån om jämlikhet och jämställdhet samt om könsroller och normer. Området ska innehålla åtgärder för att motverka rasism och bygga kunskap om interkulturella mönster. Samverkan mellan Bodens kommun och föreningslivet eller andra aktörer behöver ges prioritet.

Mål för insatsområdet

Åtgärderna ska leda till att:

- Bryta negativ trend av bristande tillit bland män och i yngre åldersgrupper.
- Minska andelen medborgare i Boden som utsätts för våld, hot eller kränkningar.

Fler bodensare ska känna tillit till och tolerans för andra människor. Platser där människor möts för gemensamma aktiviteter ska underlätta utbyte över kulturella gränser.

Alkohol, Narkotika, Doping, Tobak och Spel (ANDTS), med fokus narkotika

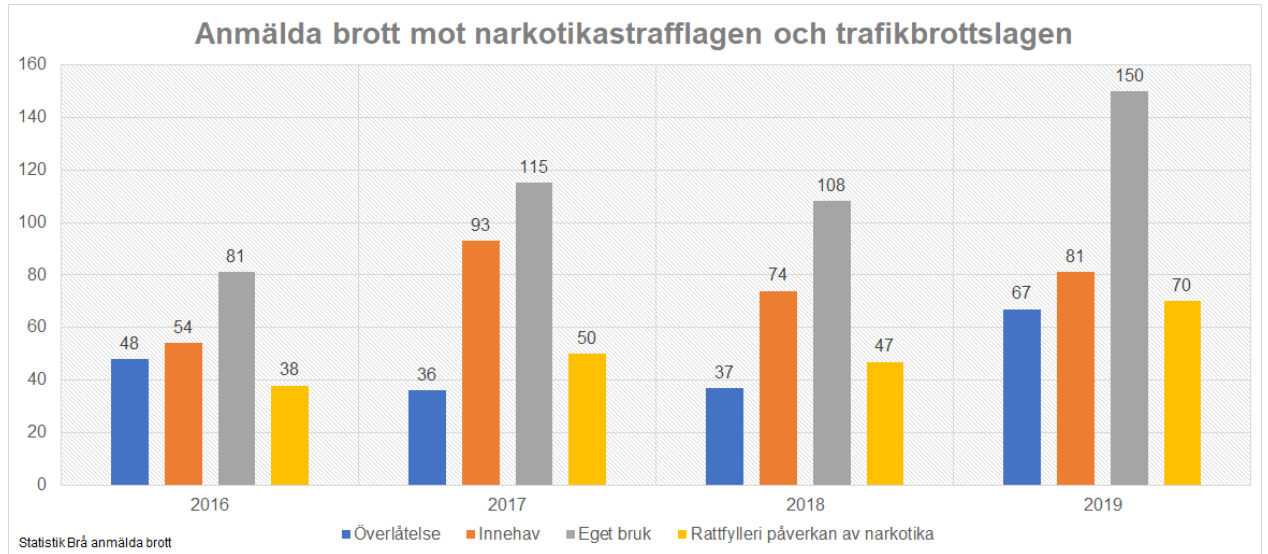
Nationella folkhälsoenkäten visade för Boden att daglig rökning minskar mellan åren 2014 och 2018 i åldrarna 16-84 år till 6,7%. Det är framförallt män som rapporterar betydligt minskande daglig rökning till 4,3% 2018, medan kvinnor i stort sett ligger på samma nivå vid bägge mätningarna, 9,3% 2018.

Riskabla alkoholvanor rapporterar män och kvinnor i nästan samma omfattning 2018; 12,5% män och 10,9% kvinnor. Noterbart är att kvinnor ökar riskbruk av alkohol mellan åren 2014 och 2018 och att högsta andelar av riskbruk både bland män och kvinnor ses i den yngsta åldersgruppen 16–29 år.

Undersökningen 2018 visar för Boden att 7,5% i åldrar 16–84 år någon gång provat hasch eller marijuana och att 3,3% provat annat än hasch eller marijuana. Högsta andelarna ses i åldrar 16–29 år, både bland män och kvinnor.

I undersökningarna Skolbarns hälsa och levnadsvanor, visar Bodens resultat 2018/2019 att andelar som aldrig testat på att röka cigaretter i Åk 7 är mer än 92% medan i gymnasiet år 1 har andelen sjunkit med dryga 10% enheter. Resultaten visar också att andelar flickor som säger bestämt nej om de blir erbjudna narkotika ökar mellan åk 7 till gymnasiet år 1 till 99,2% medan nivån för pojkar är jämförbar mellan åk 7 och gymnasiet år 1 (92,1%).

Enligt polisens lägesbild förekommer en i ökande utsträckning drogliberal attityd, i samhället i stort och bland ungdomar i synnerhet. Kommunens lägesbild visar att det lokalt finns en drogliberal attityd bland skolungdomar i vissa områden. Anmälda brott är direkt kopplat till polisiära insatser och hur man inom lokalpolisområdet resurssätter personal och insatser inom området.

Utvecklingen under perioden 2016–2019 har varit negativ i Boden, med en ökning av antalet narkotikabrott från 221 anmälningar 2016 till 368 för 2019. Bilden visar anmälda brott under fyra år, i tre huvudbrott. Överlåtelse är vad vi idag kallar langning, innehav eller eget bruk skiljer sig kopplat till mängden droger vid tillslaget, större mängd blir brottsrubriceringen innehav eller överlåtelse.

Prioriteringar

För att minska risken för att ungdomar börjar bruk av narkotika är att stärka vuxnas inverkan på individen. Föräldrarna är de som kan stärka och ge individen stödet för att inte börja med tobak som kan leda till att individen testat narkotika. Därför är informationsinsatser både till föräldrar och ungdomar av vikt. Satsningen behöver vara kontinuerlig och riktad till relevant åldersgrupp för ungdomar.

Miljöer lämpliga för förebyggande insatser är träningsanläggningar, men även våra krogmiljöer. Doping som kan förekomma på gym kan övergå till bruk av narkotika. I krogmiljöerna kan det finnas en marknad för att sälja droger.

Mål för insatsområdet

Åtgärderna ska leda till

- Att minska användningen av tobak, alkohol och narkotika
- Att färre ska hamna i drogmissbruk

- Nå en nolltolerans mot doping

Färre ska hamna i drogmissbruk, främst genom att allt fler ungdomar tar avstånd från narkotika. Aktuella kunskaper hos föräldrar, på krogar och på gym gör att nya arbetssätt kan implementerats som snabbt fångar in signaler om droger och doping.

Attraktiv offentlig miljö

Bodens kommun har genom åren gjort flera olika satsningar för att höja attraktiviteten, både rent estetiskt och genom att skapa trivsamma mötesplatser. Samtidigt förekommer uppgifter om att bodensarna sällan rör sig i det offentliga rummet och att staden tystnar tidigt om kvällen.

I en mindre kommun som Boden är människors rörelser kvällstid ofta knutna till någon typ av arrangemang. Varje arrangemang utgör samtidigt ett krav på proaktivitet, där vi i förväg bör bedöma och hantera risker kring aktiviteter och kring den miljö där människorna vistas. När många yngre är ute bör vi även ha en närvaro av äldre.

Det är framför allt de yngre i Boden som i stigande grad drabbats av minskande trygghet. Framför allt yngre kvinnor uttalar en tydlig otrygghet, men under senare år har även yngre män börjat skicka liknande signaler. Vid senaste Medborgarundersökningen redovisades en tydligt vikande siffra avseende trygghet framför allt bland män.

Prioriteringar

De prioriterade insatserna kan grupperas i två huvudområden. Det första handlar om att genom förebyggande åtgärder öka tryggheten kring planerade aktiviteter samt att i förväg bedöma risker och förebygga konsekvenser. Där ingår att finnas på plats för att möta och hantera situationer som uppstår och där ingår att i efterhand utvärdera gjorda insatser för att dra erfarenheter. Exempel på insatser inom detta område är aktioner vid riskkvällar och insatser för trygga och säkra arrangemang.

Det andra området handlar på motsvarande sätt om att öka trygghet och säkerhet genom att implementera risk- och skadeförebyggande åtgärder i de miljöer där människor vistas. Där ingår att löpande granska områden/platser/miljöer för att identifiera och begränsa risker och för att hålla platserna rena, hela och tilltalande. När något händer ska insatser sättas in snabbt. Eventuell skadegörelse åtgärdas utan onödigt dröjsmål. Exempel på insatser inom detta område är stadsdelsvandringar och gestaltningsprogram. Insatserna planeras ske i samverkan såväl inom kommunen som externt gentemot vid varje tillfälle berörda aktörer. Här ingår exempelvis polisen, fastighetsägare, arrangörer, föreningsliv och andra myndigheter.

Mål för insatsområdet

Åtgärderna ska leda till

- Offentliga miljöer upplevs mer tilltalande och tryggare
- Risker i samband med publikdragande evenemang hanteras systematiskt
- Skadegörelse anmäls och åtgärdas snabbt

Bodensarna känner sig trygga och färre utsätts för brott i offentlig miljö. Smidiga och transparenta processer kring evenemang ger Boden ett solitt rykte som en duktig arrangörskommun, där säkerhet och trygghet sätts högt på dagordningen.

Ungdomars situation

Utredningen mötesplats Boden (2019) visade att ungdomar såg ett behov av en mer aktiv stad där det händer mer både på dag- och kvällstid. Viktigt för ungdomarna var också att det finns mötesplatser och träffpunkter där man kan umgås med vänner och ta chansen att träffa nya människor och lära av andra kulturer. Lokal uppföljning av ungdomspolitiken visade 2017 att de allra flesta i åk 8 och i gymnasiet år 2 såg ljusst på den egna framtiden. I åk 8 planerade en majoritet att läsa vidare på gymnasiet och var femte i år 2 tänkte studera vidare på en högskola. Andelen killar i år 2 som tänkte börja jobba i Boden eller dess närhet var flera gånger högre än motsvarande för tjejer. Att jobba utomlands eller att resa sågs av bägge könen som ett alternativ, mer än hälften av samtliga trodde att de skulle flytta från Boden medan de främsta skälen för att stanna kvar var familjen och flick- eller pojkvän. Största hindret mot att nyttja det utbud av befintliga fritidsaktiviteter var att det inte fanns något som intresserade men det kunde också vara så att familjen sagt nej eller att det kostade för mycket.

Skolbarns hälsa och levnadsvanor 2018/2019 visar att andelen elever i åk 4, åk 7 och gymnasiet åk 1 som bedömer sin hälsa som bra/mycket bra varierar mellan 82,5% upp till 88,4%. Det finns en skillnad mellan pojkar och flickor där färre flickor bedömer sin hälsa som bra/mycket bra i jämförelse med pojkar i samma åldrar. Framförallt i åk 7 ska skillnaden noteras, där betydligt färre flickor (75%) bedömer sin hälsa som bra/mycket i jämförelse med pojkarna (90%).

När det gäller psykiskt välbefinnande rapporterar pojkar och flickor i åk 7 i högre grad än i åk 4 och gymnasiet åk 1, att man ofta eller alltid känner sig ledsen eller nedstämd (under de senaste 3 månaderna). Det högsta andelen rapporteras av flickor i åk 7 med nästan 14%. Ungefär 5% i åk 4 och åk 7 rapporterar att de ofta eller alltid känt sig orolig eller rädd (under de senaste 3 månaderna) medan motsvarande är 3,4% på gymnasiet. Att alltid eller ofta känna sig irriterad eller på dåligt humör är vanligast i åk 7, där 17% anger detta.

I samma undersökning rapporterar 18,5% flickor och pojkar i åk 4 att de blivit utsatta för mobbing eller känt sig utanför (de senaste tre månaderna). I åk 7 och gymnasiet åk 1 är andelarna betydligt lägre, ca 5% och 1%. Störst ökning (+13%) mellan åren 2016/2017 och 2018/2019 rapporterar pojkar i åk 4. Andel elever som svarat att de varit med om att någon gjort något mot deras kropp som inte kändes bra är högst i åk 7, där nästan 15% anger detta. Över två år ökar andelarna mest bland pojkar i åk 4 med +6%.

Undersökningar har visat att tjejer är, jämfört med killar, mer intresserade av att vara med och påverka inom kommunen. Ungdomar i åk 8 och gymnasiet 2 anger att då man utövat sitt inflytande är det vanligaste att man gillat eller delat ett politiskt inlägg eller chattat om politik. Vid rangordning av sitt samhällsintresse kommer de i ordningen händelser i andra länder, samhällsfrågor och politik. Fyra av tio anger också att man inte vet vem de ska vända sig till om de vill påverka inom kommunen.

I kommunens arbete med lägesbilder gällande trygghetsarbetet och den samverkan som finns med polisen och bevakningsföretaget har problembilder identifierats gällande olika ungdomsgrupper, som finns i centrala delar av stan. Ungdomsgrupperna har en viss otrygghetsskapande inverkan på allmänheten. De upplevs som högljudda, störande och i vissa fall begås brottsliga handlingar. Andra problembilder gäller nedskräpning, buskörning och hög musik från fordon.

Prioriteringar

Det är väl känt att tidiga insatser har stor betydelse för barn och ungdomars utveckling. Det handlar om att barn och unga ska få stöd i ett tidigt skede av en ogynnsam utveckling och det handlar om att ge föräldrar stöd i föräldraskapet. I det sammanhanget är en etablerad kedja av integrerade insatser med tydlig fördelning av ägarskap, roller och inriktning av stor vikt. Det betyder också att flera kompetenser måste samarbeta och samverka.

Att verka för att ungdomars livsmiljö ska vara trygg och inbjuda till kreativitet och utveckling blir betydelsefullt för Bodens utveckling. Olika arenor och aktiviteter skapar nya förutsättningar och möjligheter till kommunikation och socialisation.

De ungas perspektiv är av stor vikt för framtiden. I det sammanhanget är det angeläget att lyfta fram barn och ungas egna perspektiv samt att ungdomars engagemang och vilja till delaktighet stärks och systematiskt tas tillvara. De arbetsformer som idag finns inom ramen för exempelvis ungdomsfullmäktige bör utvecklas ytterligare.

Mål för insatsområdet

Åtgärderna syftar till att

- Barn och ungdomars trygghet och välbefinnande ska öka
- Barn och ungdomars delaktighet och inflytande ska stärkas

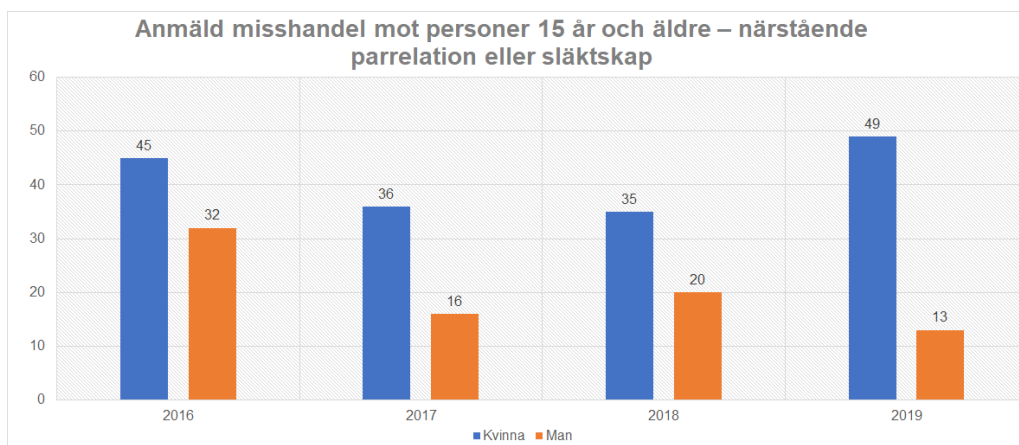

Barn och ungdomar vill och kan påverka sin egen och samhällets utveckling. Genom tidiga insatser i samverkan mellan alla berörda parter förebygger vi att ungdomar etableras i utanförskap.

Våld i nära relationer

I Sverige uppgick antalet anmälda misshandelsbrott (2019) mot kvinna 18 år eller äldre till 28 400 brott. Av dessa avsåg 22 300 misshandel som skett av en bekant gärningsperson. Våld i nära relation präglas dock av låg anmälningsbenägenhet och att det ofta inträffar bakom stängda dörrar där få personer har inblick. Brotten sker oftast i samband med veckoslut och storhelger såsom påsk jul, nyår samt under sommaren. Barn och unga kan förekomma både bland de direkt och indirekt utsatta.

Liksom i flera andra kommuner utsätts kvinnor i högre grad än män för våld i nära relation (BRÅ). Trenden mellan 2016 och 2019 är att våldet i allt högre utsträckning drabbar kvinnor i jämförelse med män. Sexualbrott finns inte med i redovisningen, då det inte går att knyta anmälan till närstående parrelation.

Prioriteringar

Skyddet av brottsoffret är av stor vikt för den som är utsatt och mentalt ska orka fullfölja sin anmälan. Vi bör även arbeta fram metoder som gör att drabbade individer kan upptäckas utan att själva behöva anmäla. Av den anledningen ser kommunen att samverka med flera aktörer är ett måste för att lyckas. Processer och metoder behöver ses över och trimmas in mellan olika aktörer.

Mål för insatsområdet

Åtgärderna ska leda till att:

- Stärka stödet till individer så att mörkertal minskar
- Våld i nära relationer minskar
- Förbättra samverkan mellan berörda myndigheter och andra parter

Fler vågar anmäla brott och den som drabbats känner sig stärkt. Vidare har våldet i nära relationer minskat, så att alla bodensare kan känna trygghet även i sitt hem.